

**Rosůlek, Přemysl a kol.: Politická filozofie.
Aktuální problémy. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2007,
215 stran, ISBN 978-80-7380-080-2.**

Jiří Baroš¹

Publikace s názvem *Politická filozofie. Aktuální problémy*, která vzešla ze spolupráce autorů z několika českých a jedné zahraniční univerzity, má za cíl představit některá aktuální témata čtyř subdisciplín, jimiž se politická filosofie zabývá: tj. v předmětu zájmu sborníku stojí otázky pospolitosti, ideologie, spravedlnosti a mezinárodních vztahů. Toto dělení samozřejmě klade otázku po tom, zda je vyčerpávající, zda nenajdeme i jiná témata, kterými se politická filosofie zabývá: tak např. o konceptu státu nemusíme nutně uvažovat pouze v perspektivě mezinárodních vztahů, ale i z hlediska ideologie či pospolitosti, přesto chápu, že proces globalizace tematizaci státu z této perspektivy nahrává.

Můžeme si položit také otázku, zda je přesné členit politickou filosofii do těchto čtyř subdisciplín, vždyť v samotném úvodu práce jsou zmíněna i další témata spadající do disciplíny politické filosofie (a také se můžeme ptát, zda mezinárodní vztahy, resp. filosofičtější díla v mezinárodních vztazích, patří jako subdisciplína do politické filosofie). Přesto je možno chápat výběr těchto témat za poměrně zdařilý, i když jednotlivá témata se jistě liší svou závažností a pozorností jim věnovanou politickými filosofy (např. multikulturalismus či debaty o spravedlnosti jsou v samém jádru pozornosti politických filosofů, to ale nelze říct rozhodně o tématu secese či v současnosti ani o teorii totalitarismu).

Většina příspěvků zpracovává témata, která již byla v české politické vědě určitým způsobem diskutována (např. multikulturalismus, či diskuse o spravedlnosti, ale i další témata asi nejdůkladněji Pavlem Baršou), přesto zpracování některých témat je nutno brát jako přínos v našem prostředí, byť v případě většiny studií jde spíše o přehled a ne o nějaká vlastní originální stanoviska, i když i ta se v některých příspěvcích sborníku vyskytují. Podle mého názoru je ve sborníku poněkud nadbytečná reflexe totalitarismu, protože tomuto tématu byla v českém

---

¹ Kontakt: Katedra politologie, Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, Joštova 10, 602 00 Brno; e-mail: baros@fss.muni.cz.

prostředí věnována opravdu velká řada studií a jde o něco ne úplně aktuálního, co již ani nestojí v centru zájmu současné politické filosofie.

Samotný úvod sborníku od Přemysla Rosůlka nabízí několik definic pojmu politická filosofie a několik pohledů různých autorů na témata, kterými se politická filosofie zabývá. To je doplněno přehledem některých základních publikací zahraničních autorů, které vyšly v překladu v češtině, nebo jsou tu dostupné. Škoda jen, že editor sborníku neuvedl již v úvodu i některé základní publikace českých politických filosofů, jakkoliv můžeme říct, že toto nahrazují jednotlivé příspěvky, které většinou českou reflexi pojednávaných problémů zmiňují. Přesto by i explicitní zmínka již v úvodu o reprezentativních dílech českých autorů nebyla marná.

Prvním příspěvkem první části sborníku (*Pospolítost*) je text Lenky Strnadové o *komunitarismu*, jež začíná kritickou tematizací rozdílu mezi etikou ctnosti, která je vlastní komunitarismu, a etikou deontologickou, po níž následuje rozbor pojmů autonomie a autenticity, pospolitosti, společenství a komunity. Samotné jádro představuje rozbor dvou komunitarismů, a to politického (lidového) komunitarismu a komunitarismu filosofického. Sympatické na tomto příspěvku je, že se autorka nevyhýbá kritice obou těchto komunitarismů. Podle autorky je hlavním problémem komunitarismu to, že se přibližuje nebezpečně blízko postmodernímu relativismu a že se přeměňuje v radikální konzervativní teorii.

Tomáš Hirt se ve svém velice kvalitním příspěvku zabývá přehledem myšlenkových proudů a kritik *multikulturalismu*. Svůj výklad začíná výkladem pojmu multikulturalismus, aby rozebral jeho ideové zdroje. Poté následuje velice zajímavá kapitola, která se věnuje recepci multikulturalismu v Evropě. Největším přínosem Hirtova textu je jistě rozbor jednotlivých směrů multikulturalismu, pluralistického, liberálního a kritického, ale svůj význam má i představení jeho akademických a politických kritik.

Téma, o kterém pojednává Přemysl Rosůlek, je na první pohled v českém prostředí dostatečně známé – národům a nacionalismu byla věnována opravdu velká pozornost, prakticky neznámá a nediskutovaná (možná z důvodu, že jde o téma, které v našem prostředí není politicky aktuální) je *teorie secese*, která je relativně novým tématem politické filosofie. Rosůlek podrobně rozebírá přístup Allena Buchanana, ale i další teorie a z konfrontace těchto teorií rozvinutou debatu.

V prvním nepříliš přehledně strukturovaném příspěvku druhé části sborníku (*Ideologie*) se Ivo Budil věnuje aktuální reflexi fenoménu *totalitarismu*. Právě tento příspěvek považuji z hlediska tématu celého sborníku za nepříliš relevantní, a to nejen vzhledem k tomu, že již mnohé studie našich autorů o totalitarismu pojednávaly (sám Budil již na toto téma několik studií publikoval

a také z nich v tomto článku rozsáhle čerpá), ale i kvůli tomu, že jde o debatu, která ani v centrech současné politické vědy není příliš aktuální (i když na několik nových prací Budil samozřejmě poukazuje). Autor navíc ve svém příspěvku jde až příliš do minulosti, když například rozebírá (docela dlouze) teorie italského myslitele 18. století Giambattisty Vica či samotnou genezi termínu. Dobře též nepůsobí životopisy (byť krátké) Hannah Arendtové či George Orwella, které se do politicko-filosofického textu opravdu nehodí. Škoda též, že autor nezmiňuje Vladimíra Čermáka, jehož analýza totalitarismu je bezpochyby v českém prostředí nejoriginálnější a má podle mého názoru stále co říct.

Lenka Strnadová přispěla do sborníku i rozbořem vývoje *feministického myšlení*. Jde opět o velice přehledně a poctivě zpracovaný příspěvek. Po krátké části zabývající se ženskými hnutími následuje teoretický rozbor feminismu od Mary Wollestonecraftové po různé druhy feminismu, které představují feminismus humanistický, existencialistický, radikální, marxistický a feminismus difference. Strnadová pak diskutuje vliv poststrukturalismu na feministické myšlení a dekonstruktivistický feminismus podrobuje kritice.

Autorem prvního velice zajímavě strukturovaného příspěvku v třetí části sborníku (*Spravedlnost*) je Jan Váně, který v samotném úvodu svého příspěvku diskutuje proměny pojetí spravedlnosti v dějinách, což mu poskytuje vhodné východisko pro zkoumání konfliktních zón, kam řadí otázku rovnosti, svobody a kritérium distribuce. Dále přechází Váně do praktičtější roviny, když zkoumá podoby sociální spravedlnosti, otázku práva a spravedlnosti a politickou, resp. globální spravedlnost, na něž navazuje závěr, ve kterém se autor pouští do nepřilíh přehledné úvahy o popisování reality v době roztržité společnosti.

Cílem druhého textu Přemysla Rosůlka je popsat reflexi *spravedlivé války*, což je téma vysoce aktuální. Rosůlek ve svém příspěvku nepředstavuje jen díla novodobá, ale obsáhle se věnuje historickému vývoji teorií spravedlivé války, což nicméně zabraňuje nějaké rozsáhlejší a hlubší reflexi současných autorů, kteří se tímto tématem zabývají.

Poslední sekci knihy (*Mezinárodní vztahy*) otevírá příspěvek Šarky Waisové o *moci a etice v mezinárodních vztazích*. Text je postaven na autorčině přesvědčení, že etický rozměr mezinárodní politiky souvisí s charakterem mezinárodní společnosti, což vyjadřuje autorka tezí (stojící v přímé opozici k tvrzení klasika realismu Hanse Morgenthaua), že *moralité, mores, and law* moc posilují, a mohou být dokonce její součástí. V první části příspěvku je představena mezinárodní etika jako předmět výzkumu v mezinárodních vztazích, aby následně byl rozebrán vývoj perspektiv vztahu etiky a politična v mezinárodních vztazích a současné zdroje mezinárodní etiky, kam autorka řadí

kulturu mezinárodní společnosti, charakter členů mezinárodní společnosti a pojetí moci a vládnutí.

Relativně ambiciózní příspěvek (je jen otázkou, zda jde o příspěvek patřící do oboru politická filosofie) nazvaný *Role státu v období pozdní modernity* vychází z dílny autorské trojice Jozefa Bátory, Jany Dvoranové a Nikoly Hynka. Článek začíná kritickou reflexí realismu, ukazující jeho limity, aby následně mohl být představen i post-pozitivistický, konstruktivistický přístup ke studiu státu, jež obhajují i autoři této části práce. Podle autorů je k výzkumu role států v mezinárodních vztazích lepší využívat teoretické přístupy (kam řadí právě sociální konstruktivismus) spíše než substantivní teorie typu realismu, či neoliberalismu.

Závěrem bych dodal, že jako celek lze jistě doporučit předkládaný sborník zájemcům o politickou filosofii, byť obsahuje kvalitnější i méně kvalitní příspěvky. Některé texty mohou sloužit jako první seznámení se s debatou, jiné prezentují v našem prostředí témata nepřilíš známá, o některých by mohla být vedena diskuse, zda je bylo nutné do tohoto sborníku vůbec zařazovat.